

VEB-fond: omakasu või riigireetmine?

Virkko Lepassalu, toimetaja

Venemaa Vnešekonombanki 1991/92. a kinni külmunud raha saaga ja see, kuidas üks Peterburi viinakompanii suutis sealt Eesti Panga võltskirja alusel 32,3 mln dollarit «lahti sulatada», on üks viimastel aastatel kõige enam meedias kajastatud teemasid. Paradoksaalne, kuid vaatamata, et seda on uurinud nii riigikogu erikomisjon kui ka riigikontroll, meediast rääkimata, leidub hulk vastamata küsimusi.

Kogu lugu jäänukski kalevi alla, kui Eesti Panga presidendiks ei oleks 2012. a saanud Ardo Hansson – reformierakondlase Jürgen Ligi asemel. Hansson avalikustas VEB-fondi haldurilt Rein Järvelilt saadud andmed ja lõhkas ühiskonnas paraja pommi. Seejuures palus ta Eesti Panga nimel vabandust – ehkki seda oodanuks pigem ühelt tema eelkäijalt Siim Kallaselt, VEB-fondi loomise põhiarhitektilt.

Reformierakondlase Jürgen Ligi ärritumist seoses VEB-i looga võib seega mõista: kõik püsis justkui kontrolli all. Aga siis, ühel hetkel enam mitte.

Edasi: kuidas on võimalik, et VEB-fondi mahhinatsioon ei märganud aastakümnete viisi ükski õiguskaitseasutus? Kas Reformierakonna poliitiline, 17 aastat kestnud võimu «katus» ei lubanud uurida? Kuidas on võimalik, et Eesti õigusriik keeldus VEB-fondi võlausaldajate kasuks tehtud kohtuotsust toonase valitsusliikme Jürgen Ligi eestvõttel täitmast, saades mõni tuhat eurot trahvi? Kas me võime olla kindlad, et Eestit kaua aega juhitud erakonda ei rahastatud VEB-ist välja kantitud rahaga? Neid küsimusi võiks esitada veel palju, ka näiteks miks ei arutatud riigikogus VEB-i teemat riikliku tähtsusega küsimusena juba 20 aastat tagasi, vaid alles eelmisel neljapäeval.

VEB-i saaga uuema mõõtmena jäid neljapäeval riigikogu arutelus kõlama sõnad «julgeolekuohu» ja «riigireetmine». Tõepoolest, kui Eesti pool aitas VEB-i tegelike võlausaldajate eest varjates Vene ettevõtte TSL Venemaa VEB-ist raha hankida, ma-

nööverdades talle suitsukatteks Eesti riigiettevõtete ja valitsuse nõudeid VEB-i vastu, siis: mida vastu saadi? Kes sai või saab? Millised võivad olla tänapäeva Eesti jaoks selle omapärase, Eesti ja Venemaa kõrgete tegelaste tehingu tagajärjed? Ajakirjanik Toomas Kummel on VEB-fondi niidistikust, mis viib kõrgete Venemaa võimukoridorideni, sealhulgas Sobtsakkide perekonnani, kirjutanud tänavu jaanuaris.

Parim, mida praegu teha, oleks ettevõtjate VEB-i jäänud raha kompenseerimine – nagu riigikogu liikmete Jaak Madisoni, Artur Talviku, Jaanus Karilaidi, Toomas Pauri ja Martin Helme koostatud eelnõus ka ette nähakse. Raha rahaks: selle sammu suurim väärtus on, et näitab selgelt: meie riik ei ole selle afääri kaasosaline. Või õigemini: enam ei ole. Ehk kasutades Artur Talviku sõnu: võimaldab meil läbi raiuda suserdamisühiskonnaga siduva kõie.

Alan Adojaan tutvustab uudiskirjandust

► 22. mail kell 18 tutvustab Tallinna Keskraamatukogus (Estonia pst 8) uudiskirjandust Alan Adojaan. Tema sulest on ilmunud raamatud «On nagu pole» ja «Elu läbi taksopeegli». Ta on ka uue kaasahaarava põnevussarja

«Lõks» kaasstsenarist. Üritusel tutvustab Adojaan 2017–2018. aastal ilmunud teoseid, mis talle kõige rohkem muljet avaldanud ja meelde jäänud. Osalemine tasuta, info merle.tanilsoo@tln.lib.ee või 683 0919.

TERAVNURK

Autotootjate kasumiahnus mõjub tervistavalt

► Autotootjate pettusest, kus nad on heitgaaside andmetega manipuleerides näidanud neid puhtamana, on saanud vesi ühistranspordi, sh piletitvaba sõidu veskile. Euroopa Liidus kaalutakse abistamisfondi loomist linnatranspordi ettevõtetele, aitamaks neil vabaneda diiselsõidust. Euroliidus on sisuliselt kuulutatud diiselmootoritele sõda ning Euroopa Komisjon on võtnud käsile mitmed riigid – Saksamaa, Prantsusmaa, Ühendkuningriik, Rootsi, Itaalia ja Ungari –, kaevates nad lämmastikoksiidide ja peentolmu liiga kõrge taseme tõttu paljudes linnades Euroopa kohtusse. Lisaks heidab eurokomisjon ette, et pole tehtud järeldusi

Volkswageni skandaalist 2015. a, kus maailma üks suuremaid autotootjaid näitas spetsiaalse tarkvara abil diiselaudode heitgaaside mürgisust tegelikust väiksemana.

Juba tänavu veebruaris otsustas Saksamaa liiduhalduskohus, et linnadel on õigus diiselaudode liiklemine üldse ära keelata. Jääb üle järeltada, et taas pole halba ilma heata: Volkswagen jt autotootjad on kasumiahnuses enda jalgealuse lõplikult pudedaks uuristanud, kuid sellest võib ühistransport ja inimeste tervis. Kulutades vaid mõni tuhat eurot auto kohta rohkem, saanuks toota normidele vastavaid mootoreid ja diiselsõidukite võidukäik jätkunuks vanas vaimus.

Ajage lapsi liikuma

Kirjutud nõukogude ajal, näiteks 1980ndatel, aeti lapsed koolis vahetundide ajal poolvägisi jalutama. Ning õpetajad käisid, nagu siis tundus, pidevalt närvidel jutuga, et vahetund ongi liigutamiseks. Praegusel nutiajal aga ei tule üllatusena, et tervise arengu instituudi hiljutise uuringu järgi on Eesti koolide 1. klassi õpilastest iga kümnes rasvu-

nud ja 16% ülekaalulised. Võib järeldada, et kummal on siin suurem vastutus, kodul või koolil. Kuid ajal, mil mõnedki lapsevanemad kurduvad, et pole raha lapse kooliekskursiooniks, võiks üks tasuta pakutav trenn igale õpilasele kasuks tulla. Õpetajatele aga soovitus: käige liikumise osas lastele rohkem närvidel, hiljem on nad tänulikud.

POOLT JA VASTU

Kas Õismäe rappa peaks tulema terviserajad?

Moonika Helme,

linnavolikogu liige (EKRE)

► 21. märtsi Pealinn kirjutab, et märtsis algas Tallinna kommunaalmeti tellimisel Õismäe rappa terviseradade rajamise ettevalmistus. Olemasolevate radade laiendamise käigus eemaldatakse muu hulgas puud ja põõsaid. Kuna raba on elupaigaks kitsedele, rebastele ja paljudele lindudele, siis tahavad kohalikud elanikud teada, mis saab raba elusloodusest – paljud on mures loomuliku loodusliku keskkonna kadumise pärast. Küsimusi tekitavad ka valitud lahendused ning vähene suhtlus kogukonnaga. Millal selline projekt heaks kiideti? Kuidas ja kui palju on kohalike kogukonnale jagatud projekti

kohta informatsiooni planeeringute etapis? Kuidas on puude massiline maharaiumine ja raba asfaltteerimine kooskõlas roheline Tallinna kontseptsiooniga? Miks on vaja raba kõrvale kolme parklat kokku 150 autokohaga? Millistele prognoosidele tuginedes eeldatakse nii suurt külastajate arvu 2 km pikkusele terviserajale? Pärast kohaliku kogukonna pahameeletormi avati parklate osa avalikule arutelule. Kas on kavas algatada avalik arutelu ka muude projektidetallide osas?

Kas E-ühendite märkimine pudelitele soodustaks karsk

► Karskustegelane Lauri Beekmann kirjutas mõned nädalad tagasi kingitusest, mis alkotootjatele tehtud: erinevalt muust toidukaubast ei nõuta alkopudelil koostisosi ega tootumisalast teavet. Beekmannile võiks lisada, et kui veinisaldab sulfiteid ehk bakterite vohamise piiramiseks lisatud väävlühendeid, siis seda üldiselt ka pudelil märgitakse, aga see on ka enam-vähem kõik. Kuigi toidus leiduvat sul-

fiteid märgatavalt õlles-veinis, on see suhteliselt ehtke eeltöödeldud Väävlühendid so näiteks astmat, li tegemist olulise: Aga võib-olla on lile märgitud E22 ja igasugused võ muud E-d, millele hirmutav hulk ka juks näiteks akts sama alkopiiram

Ettevõtjate riigireform: king kõige tugevamatele

► 28 ettevõtjat asutasid üheaastase elueaga Riigireformi Sihtasutuse. Eesmärgiks oleval sõnastada Eesti riigireformi kontseptsioon ja eelnõude kavandid reformi elluviimiseks. Sellega kuulasid ettevõtjad meie parlamentaarse demokraatia läbikukunnuks: seni on eelnõusid välja töötatud riigikogus, mitte ettevõtja kabinetis. Lisaks tekitab selle ürituse vaid aastane eluiga küsimuse, kas tegemist pole vaid järgmistele valimistele suundumisega. Kui ettevõtjad tõepoolest Eesti pärast südant valutaksid, peaksid nad mõistma, et isegi kui valitsus ja riigikogu sööstaksid nende ideid homme ellu viima, poleks riigireform vaid aastaga võimalik. Lisaks, nagu on mär-

kinud ka mõni poliitiku, on oõnsalt oma ideed ne kõigile «suurena»: samad ettepanekud ole erakondade vahel. Tegemist polevat ikka sega endas: suurettevõim enam, et ne huvitavat ürisprobleem tundub algata dina: kui valitsuse ettevõtjate huve lo reformierakond eda tikõlblikuks ei osu jõukad mehed eri kupartei: Riigirefo Lisa ainult üks vä kõik on «uuendat Sissejuhatuseks v seega vastata küs tegelikult tahetak

